

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

© Кавтиш О.П., 2011

Комплексний аналіз розвитку сучасних економічних систем свідчить, що основою їх поступальної еволюції, динамічного соціально-економічного зростання та підвищення рівня конкурентоздатності на світовому ринку відбувається за рахунок інтелектуалізації основних факторів виробництва і примноження інноваційного потенціалу. Під ним варто розуміти сукупність наявних в країні інтелектуальних, технологічних, наукових, інформаційних ресурсів та потенційних можливостей їх створення і застосування з відповідним інфраструктурним забезпеченням, що у поєднанні з традиційними факторами виробництва не лише здатні продукувати нові знання, а забезпечувати їх активне впровадження у процеси життєдіяльності суспільства чи окремі його підсистеми.

Поняття інноваційного потенціалу виступає ключовим у концепціях формування інноваційних моделей розвитку, що найбільш яскраво виражені у сучасних постіндустріальних країнах. За своєю суттю – це досягнення якісно нового типу розвитку господарської системи, в якій інноваційний результат господарської діяльності оптимізує параметри суспільного і біологічного існування людства.

Інноваційний потенціал України як незалежної держави почав формуватись в умовах радикальних змін в економічній, соціальній, культурній та геополітичній підсистемах суспільства. Сьогодні можна говорити про те, що значна частина тих інноваційних ресурсів та можливостей, які складають його основу, в структурі національного господарства все ще залишається досить значною. В той же час, слід зауважити, що за оцінками вітчизняних та іноземних аналітиків, наша країна не використовує інноваційний потенціал у тому обсязі та напрямках, які здатні забезпечити його повноцінне відтворення. Наведемо деякі показники (див. таблицю).

Динаміка окремих показників глобальної конкурентоздатності України [1]

Показники	2009 рік	2010 рік
Індекс конкурентоздатності	82	89
Технологічна готовність	80	83
Вища освіта	46	46
Здоров'я і початкова освіта	68	66
Здатність до інновацій	32	37
Доступ до технологічних нововведень	90	92
Трансферт технологій	116	124
Якість науково-дослідних інститутів	56	68

Як видно з даних, більшість позицій України у Світових рейтингах значно погіршилась або залишились стабільно невисокими. Бюджетні видатки на науку та інновації не перевищують у середньому 0,4 ВВП при законодавчо визначеному у 1,7 %. Такі особливості фінансування науки вплинули і на кадрові її забезпечення: втричі по відношенню до 1990 року зменшилась чисельність працівників наукових установ, на 60% зменшилась кількість кандидатів наук, що працюють за фахом і виконують НДДКР. Кількість поданих заявок на винаходи від національних замовників за останні п'ять років зменшилась на 30,9 % [2]. Низькими залишаються показники розвитку багатогалузевої сфери науки та інноваційна активність бізнесу. Кількість інноваційно-активних підприємств в Україні коливається між позначками 10 – 13 %. В країні фактично відсутня інноваційна інфраструктура. Інституційне забезпечення інноваційних процесів розірване у часі і просторі, громіздке та несистематизоване. З восьми зареєстрованих технопарків поки що реально

працюють чотири, а “реально дають віддачу” — лише два. З семи венчурних фондів та об’єднань чотири спрямовують ресурси на фінансове забезпечення традиційних інвестиційних проектів; три – вкладають кошти в розвиток технологій V технологічного укладу; жоден не інвестує в розвиток технологій перспективного — VI укладу. Загалом влада не може чітко відпрацювати стратегію інноваційного розвитку України у цьому напрямку, оскільки відсутнє усвідомлення необхідності усіх технологічних укладів, проте за рахунок ранжування на пріоритетні і забезпечувальні. У нас же, вибір одного укладу, означає “приречення на загибель” інших.

Якщо по суті визначити напрямки активізації формування, нагромадження та активного впровадження в економіку країни інноваційного потенціалу, то основу даного процесу має становити комплексний механізм державного регулювання усіх складових інноваційного процесу [3] з урахуванням елементів його самовідтворювальних засад.

Його основою мають стати: цілісність державної освітньої, наукової та господарської політики, без чого не можливо чітко визначити пріоритети науково-технологічного та інноваційного розвитку; поєднання та чітке розмежування на основі визначених пріоритетів можливих сфер застосування переважно державної підтримки інновацій та бізнес-орієнтованих сфер інноваційної діяльності; систематизація нормативної бази регулювання інноваційних процесів на основі ключового нормативно-правового документу з можливістю його подальшої кодифікації; комплексний аналіз та запровадження економічно та соціально обґрунтованих податкових важелів стимулювання інноваційної діяльності; систематизація та вироблення єдиної стратегії у сфері освіти та науки на довгострокову перспективу з урахуванням її сегментації, пошуку спільних інтересів з метою формування комплексних науково-освітніх осередків на основі подальшої децентралізації управління нею; удосконалення інвестиційного законодавства з позицій їх активізації саме в інноваційних сферах діяльності; активізація процесів інформатизації бізнесу та підвищення якості інформації; аналіз та формування інноваційної інфраструктури і ринку інновацій з урахуванням концепції формування інноваційних регіональних та корпоративних осередків з можливістю єдиної системи їх підзвітності та контролю; активізація діяльності у сфері інтелектуальної власності, законодавчого, судового, ринкового забезпечення процесів її формування і використання на основі європейського патентного права; формування комплексних умов для формування масової інноваційної діяльності (венчурний бізнес, франчайзинг, технопарки тощо), де за рахунок створених державою відповідних умов учасники інноваційного процесу будуть орієнтуватись не на державні пільги, субсидії чи дотації, а на реалізацію спільного інтересу за рахунок синергії та мінімізації трансакційних витрат; формування дієвої процедури тендерів для інноваційних проектів та активне застосування інноваційної експертизи та ін.

В Україні і бізнес, і суспільство, і окремі соціальні групи, деякі державні інституції дійшли нарешті до того стану, коли усвідомлення вигід від інноваційної діяльності та примноження інноваційного потенціалу стає реальним джерелом “виживання” і забезпечення дійсного довгострокового розвитку. Головним же механізмом активізації означених процесів має стати усвідомлення державою власної ключової ролі в них. Тобто перший крок на шляху формування та розвитку потужного інноваційного потенціалу, усталення стратегії і інноваційного розвитку країни – за державою.

1 Семиноженко В.П. Яка інноваційна політика потрібна Україні ? / В.П. Семиноженко // Наука та інновації. – 2011. – Т.7. – № 1. – С. 41 – 44. 2 Соловійов В.П. Національна стратегія інноваційна розвитку в глобалізованому світі: елементи концепції / В.П. Соловійов // Наука та інновації. – 2009. – Т.5, №3. – С. 16 – 22. 3 Згуровський М.З. Інноваційний розвиток України через поєднання влади, бізнесу, освіти і науки / М.З. Згуровський // Київський політехнік. – № 6-7 (2940-2941). – С. 6.